51

Colecția POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

I. VOLEDI - AL. CERBU

Coroana regelui BUREBISTA

EDITATĂ DE REVISTA ȘTIINȚĂ ȘI TEHNICĂ

***

I. VOLEDI şi AL. CERBU

COROANA REGELUI BUREBISTA

* * *

Colecţia "Povestiri Ştiinţifico-Fantastice"

51

I. VOLEDI şi AL. CERBU
„COROANA REGELUI BUREBISTA”

(Continuare din numărul trecut)

Ciudată voce, dar mai ales ciudată limbă… Despre ce licoare o ff vorba…?

Femeia apropie de buzele bolnavului un corn de zimbru plin cu un lichid gălbui, cu o aromă pătrunzătoare.

– Ce idee năstruşnică să-mi dea să beau dintr-un corn de zimbru… Mara, Mara tot copilăroasă ai rămas!… Să nu uiţi să-l pui la loc în colecţia noastră… închizând apoi ochii, dădu pe gât băutura…

Cînd deschise din nou ochii avu senzaţia că moleşeala din trup prinde a-l părăsi, gonită din urmă de un nestăvilit val de energie ce-i potopea întreaga făptură… Inima-i bătea să se spargă zvîcnind de sînge fierbinte, tînăr, în timp ce negurile minţii se risipeau înseninînd cerul privirilor…

– Lăudat fie numele profetului şi al zeiţei Diana… E tocmai timpul să se adune poporul şi regele…!

Cu o mişcare bruscă încercă să se ridice în picioare… Abia atunci îşi dădu seama că membrele îi erau înlănţuite de lespedea de piatră pe care era culcat… Reuşi doar să se ridice în capul oaselor. Dar cine sînt femeile acestea în haine lungi de vestale şi cu părul strîns în conciu?… Unde am mai văzut aceste chipuri…?

– Cine sînteţi voi?… Unde mă aflu? strigă Pîrvu fulgerînd cu privirea pe o tînără femeie cu chipul graţios, ale cărei trăsături le scotea în evidenţă o maramă albastră cu aplice de argint… Cu un glas melodios tînăra îi răspunse:

– Te afli, străine, în templul Dianei, regina nopţii şi vindecătoarea bolilor trupului şi ale sufletului… Noi sîntem nevrednicile ei fiice şi preotese. Mulţumeşte-i zeiţei că prin harul ei a alungat duhul cel rău din mădularele tale…!

Uluit, prizonierul se pregătea să copleşească cu întrebări straniile preotese… Dar nu mai avu răgazul necesar… Cea mai bătrînă dintre femei, singura care era îmbrăcată în negru – probabil marea preoteasă – bătu de trei ori din palme… Pe porţile larg deschise ale templului apărură patru bărbaţi zdraveni, cu chipuri fioroase şi înarmaţi pînă în dinţi.

– Luaţi-l pe prizonier şi duceţi-l pe scuturi în cetăţuie, rosti cu asprime bătrîna în negru.

Înainte de a putea opune cea mai mică rezistenţă, Pîrvu se văzu înşfăcat de oşteni şi curînd simţi sub el răceala scuturilor de bronz.

De cînd îi duceau aşa şi ce e larma asta îngrozitoare?… Sînt cîntece de războinici sau glasuri de credincioşi ce se adună la o uriaşă procesiune?… Poate şi una, şi alta?!

Deodată s-au oprit… Urcă cîteva scări de piatră şi-l depun pe un fel de sanctuar rotund în mijlocul căruia e zidit un stîlp… Prizonierul îşi simţi o clipă membrele uşurate de legături, dar peste puţin se văzu din nou legat, de astă dată de stîlp. Acum, cel puţin, putea privi totul în faţă…

O mare de oameni se revărsa în nesfîrşite talazuri în imensa agoră, străjuită de jur împrejur de impunătoare şi masive edificii. Arhitectura lor sobră cu frontoane amintea mai degrabă de nişte fortăreţe decât de nişte palate.

Dincolo de clădiri, o centură de ziduri unea într-un singur trup cetatea ce domina de pe înălţimi de munte văile bogat împădurite. Spectacolul ce se desfăşura în faţa prizonierului era unic în felul său… Pe aripa din

dreptul palatului cu impunătoare colonade – probabil palatul regelui – se orînduiau legiuni de războinici pedeştri fluturînd deasupra capetelor stindarde cu înspăimîntători dragoni cu cap de lup, avînd gîtlejul străpuns de o suliţă. Vacarmul tobelor şi al buciumelor era acoperit de zângănitul de arme. Şi cât de diferite şi ameninţătoare erau acestea!... Săbii încovoiate ca o seceră în chip de iatagan şi săbii cu două tăişuri. Spade lungi şi drepte cu ciudate încrustări şi ornamente pe miner şi pe teacă. Pădure de lănci cu vîrfuri de fier purtate de lăncieri îmbrăcaţi în largi sagunuri cu mîneci, strînse în centiroane late de piele. Veneau apoi purtători de suliţi ce se aruncau cu mîna sau cu balista, arcaşi cu arcuri din corn de zimbru şi cu faretre[1] pline de săgeţi atîrnînd greu pe şold, precum şi purtătorii de darde galice, praştii, topoare, buzdugane. Cu pletele fluturînd în bătaia vîntului, soldaţii de rînd îşi roteau nerăbdători scuturile ovale...

Pîrvu privea cu uimire pe aceşti viteji desprinşi parcă de pe o medalie, aşa cum erau cu boiul drept şi mîndru, cu privirile vii şi ameninţătoare, sub sprincenele mari, dese.

În flancul drept al pedestrimii erau orînduite mîndrele cohorte de cavalerişti ce-şi struneau caii înspumaţi, gata parcă să se repeadă asupra stepelor de atîtea ori străbătute pînă dincolo de brîul de argint al Istrului... până la Haemus. Înzăuaţi în cămăşi de zale dinţate, cu marginile tăiate în triunghi, sau în cuirase de bronz, cavalerii daci stăteau încordaţi în şa abia întrezărindu-li-se chipul sub căştile cu solzi, scînteietoare în lumina roşie a amurgului.

În sfîrşit, aripa ocupată de armiile cetăţii era completată de artilerie: carele pe trei roţi avînd în faţă vîrfuri de fier sau lame încovoiate în chip de seceră,

---

1 Faretră – tolbă cu săgeţi

catapultele cu tunuri cu chiulasă de lemn, batistele, aruncătoare de ghiulele, precum şi nelipsiţii berbeci, – spărgători sau găuritori de ziduri.

Acum Pîrvu îşi îndreptă privirile spre cealaltă aripă a pieţei, unde popor de femei, bătrâni şi copii îngroşau rîndurile într-o pestriţă ne-orînduială de costume şi neamuri…

Erau aici agatîrşi, hirşuţi şi mustăcioşi, cu coama părului vopsită în culoarea albastră a cerului; sclavi traci, aproape goi, cu trupurile tatuate, muiate parcă în bronz; basternii cei blonzi, din seminţiile robite cîndva pe aceste meleaguri, iliri uriaşi, cu privirile vultureşti, costoboci, celţi, sciţi…

Cei mai numeroşi erau însă cei din neamul dacic, cu cămăşile înflorate şi nădragii strînşi pe picior şi băgaţi în opinci cu nojiţe, cu bărbile încîlcite şi aspre şi cu pletele ninse de vijelia anilor.

Privirile lui Pîrvu stăruiră îndelung asupra gloatei de femei: ce majestuoase erau în iile lor albe ca florile de caişi sau în rochiile lor simple, din două foi tivite la gât şi înnodate cu un şiret — înalte, cu talie de viespe, cu ochii mari umbriţi de gene lungi arcuite, cu buzele cărnoase şi cu bărbiile energice, păreau nişte zîne ale pădurilor chemate la un festin regesc în cetatea cea de piatra…

Deodată freamătul de glasuri şi arme amuţi… Un rând de porţi interioare se deschiseră, lăsînd drum liber unui impunător cortegiu — în frunte venea un sobor de preoţi, în lungi hitoane albe, psalmodiind versete religioase şi acompaniindu-se cu ţitere şi flaute… Urmau apoi nobilii – tarabostes – în sagunuri[2] scumpe cu ciucuri de aur şi alţii în armuri grele de bronz şi coifuri aurite — în mijlocul lor păşea un bărbat cu o statură de uriaş şi un profil leonin. Încadrat de o barbă neagră, sălbatic crescută până sub umerii obrajilor puternici. Era Burebista – regele şi

2 Sagun – tunică purtată de daci

stăpînitorul popoarelor de la Ţara Nordică până la muntele Haemus. Alături, într-un soi de lectică purtată de patru sclavi vînjoşi, Prizonierul putu distinge un bătrîn de o vîrstă matusalemică, cu o barbă lungă albă ce-i învăluia parcă întreaga figură firavă şi stafidită. Era Deceneu, marele pontif şi profet, tovarăş al lui Burebista întru conducerea statului.

Cortegiul îl încheia o gardă de cavaleri în mîndră ţinută de paradă, cu armurile împodobite cu argint şi aur, în ciudate plăzmuiri de şerpi şi zimbri.

La apariţia cortegiului, marea de oameni adunată pe platou îngenunchease într-o mută şi înălţătoare tăcere… Numai când regele, preoţii şi curtenii şi-au ocupat locurile în tribuna amenajată în aripa dinspre soare-răsare, poporul s-a ridicat de la pămînt izbucnind într-o furtună de urale… în vuietul glasurilor dezlănţuite, se amestecau deopotrivă osanalele ce preamăreau pe marele rege şi imnurile ce slăveau pe zeul zeilor, Zamolxis, şi pe profetul său, Deceneu.

La un semn al regelui, glasurile amuţiră.

Pîrvu, furat de măreţia spectacolului, uitase aproape primejdia care-l pîndea.. O mişcare se produse în primele rînduri ale tribunei… Se auzi un zăngănit de arme… patru bărbaţi apărură pe platou şi înfipseră în pămînt patru lănci cu vîrfurile în sus…

Abia atunci prizonierul pricepu semnificaţia pregătirilor ce se făceau. Era ceremonia mîntuirii, marea sărbătoare a poporului lui Zamolxis…

În fiecare al patrulea an se trimitea o solie temutului zeu. Ferice de cel căruia sorţii îi hărăzeau dreptul de a împlini solia slobozindu-şi înaripatul suflet spre cerurile albastre, unde erau locaşurile eterne ale zeului…

Broboane de sudoare rece apărură pe chipul lui Pîrvu… În adăstarea inspăimîntătoarei morţi, îşi păstra pe deplin luciditatea… Peste o clipă, trupul lui, purtat de mîini

vînjoase, va fi ridicat deasupra vîrfurilor de lănci… Un fior îi străpunse inima, care-i bătea să se spargă.:. Sărmana inimă…! Curînd vei înceta să baţi, atîrnînd ca o zdreanţă într-un ascuţiş de lance… Dar ce se aude?!…

– Moarte profanatorului moarte aceluia care a furat coroana!… Să înceapă judecata!

Murmurul mulţimii creştea ca un talaz ameninţător, ecoul spărgîndu-se departe, undeva în hăurile munţilor…

Furtul coroanei? Aşadar, aceasta era vina pentru care urma să fie judecat şi sortit pieirii… Pentru „coroana regelui Burebista”!… Dar ce vină are el? Schratt, Praxagoras… Ei sînt făptaşii… Ei au furat coroana…

*

Cînd l-au dezlegat de pe stîlp şi l-au aruncat pe lespedea din faţa tribunei, prizonierul s-a tîrît cîţiva paşi făcînd eforturi supraomeneşti să se ridice… Simţea că puterile îl părăsesc din nou… Dar nu!… Nu trebuie să moară ca un nevrednic rob, cu grumazul plecat sub povara destinului! – încercă să se smulgă din toropeala ce-i cuprindea mădularele… Iată-l acum stînd demn în faţa monarhului, înfruntîndu-i privirea rece, crîncenă… O clipă parcă, faţa aceea bărboasă, întunecată de năprasnice furii, s-a îmblînzit… Curajul prizonierului îi place marelui rege…

Puţini sînt aceia care l-au înfruntat vreodată… Şi nu dintre cei mai nevolnici!… Aruncînd cît colo ciozvîrta de berbece din care înfuleca cu poftă, Burebista vorbi cu glas tunător:

– Cine eşti tu, străine, şi cum te-ai încumetat să încalci ţinuturile şi legile noastre aspre?

– Preaslăvite Burebista… Vina care mă aduce în faţa înaltei tale judecăţi este străină de mine… în ce mă priveşte, sînt un umil învăţat pe care dragostea de neam şi de ştiinţă l-a adus până aproape de umbra gloriei tale şi a viteazului tău popor…

– Eşti învinuit că ai furat „coroana” împărăţiei mele. De cînd cititorii în cărţi se furişează între ziduri de cetate căutînd deşarte comori?

– Coroana ta, o rege, au furat-o alţii. Pe acei ticăloşi, gloria ta, măreţia numelui tău şi a neamului dac îi interesa mai puţin decît coroana şi aurul tău…!

Un hohot înspăimîntător cutremură tribuna…

– Ha, ha, ha! Coroana mea… Aurul meu?… Şi te pretinzi mare învăţat?!… Crezi tu, străine, că la umbra coroanelor de aur se dobîndeşte gloria, puterea?… Aurul moleşeşte pe cei tari şi îi perverteşte pe cei slabi… Strălucirea lui întunecă minţile şi duce la pieire. Cea mai bună pildă au dat-o duşmanii mei de moarte: romanii! Nicicînd n-au fost ei mai puternici ca pe timpul lui Cincinatus, cînd conducătorii şi generalii Romei mînuiau cu aceeaşi îndemînare coarnele plugului şi spada… Regele tăcu, şi în apele întunecate ale privirilor lui prizonierul citi o nemărginită amărăciune…

– Ştiu ce te frămîntă, o, mare Burebista… Din păcate, însă, uşuraticul Pompei şi nu prea cumpătatul Cincinatus e aliatul tău…!

– Îndrăzneşti să cîrteşti împotriva înţelepciunii preaslăvitului rege?… De astă dată vorbise un curtean din imediata apropiere a monarhului… După îmbrăcămintea de moda ateniană, prizonierul îl recunoscu cu uşurinţă. Era Acornion din Dionysopolis, primul sfetnic al lui Burebista!…

– Departe de mine gîndul de a cîrti… Dar fiindcă ai grăit de înţelepciune, preaînvăţate Acornion, apoi nu e greu să-ţi aduci aminte de dreapta orînduire a lui Solon atenianul.

– Ce vrei să spui, străine? tună din nou glasul regelui.

– Vreau să spun că aliatul tău trebuia să fie unitatea poporului tău!

– De partea mea e puterea…

– Puterea, da, dar nu unirea!...

– Unitatea poporului meu?... Dar ştii tu oare, nesocotitule străin, că sub spada mea am reunit nenumăratele triburi dacice din cîmpia panonică pînă la marea cea neospitalieră... şi că de cuvîntul meu ascultă deopotrivă neamul celtic şi cel bastarnic, bessi, ilirii şi tracii...?

Prizonierul continuă cu îndrăzneală:

– Adevărat e că lumea cea neromanică este astăzi supusă ţie şi lui Ariovist al suebilor... Dar valurile mişcătoare ale popoarelor dinspre soare-apune îl vor înghiţi curînd pe Ariovist... Şi atunci vei rămîne singur în faţa lui Cezar, iar nestatornicia neamurilor pe care le ai în puterea ta îţi va fi fatală!

Semeţia străinului stîrni un murmur de uimire în rîndurile mulţimii. Privirile tuturora erau aţintite spre marele rege.

– Purtarea ta, străine, e plină de cutezanţă, spuse Burebista. Oamenii neînfricaţi au fost şi vor fi preţuiţi întotdeauna. Fii dar binevenit printre supuşii mei!

*

De când goneau prin cetatea de munţi şi rîuri care se numea Dacia... Poate de o zi, poale de un an, poate dintotdeauna... Astăzi, însă, satele dacice risipite pe coaste de dealuri şi maluri de ape sînt în sărbătoare... Ferestruicile de deasupra uşilor sînt larg deschise spre soare, iar grinzile caselor şi ulucile gardurilor sînt împodobite cu flori şi verdeaţă.

Vorbi înţeleptul Acornion:

– E sărbătoarea Rosaliilor... Precum ai văzut, prietene Cornelius, poporul nu prea are vreme de petrecere. Ogorul trebuie muncit iar seara, când cade obosit, ţăranul nu-şi doreşte altceva decât odihna... Altminteri se întîmplă cu sărbătorile... Ele au tost orînduite de zei pentru ca în aceste zile oamenii să se apropie de dînşii

mai frumoşi şi mai curaţi.

– Acum înţeleg de ce nobilii voştri, tarabostes, se găsesc totdeauna în preajma zeilor… Frumoşi şi curaţi, ei sînt deopotrivă în zile de sărbătoare ca şi în cele muncitoare…

Acornion preferă să nu răspundă la ironia însoţitorului său şi continuă:

– Sărbătoarea trandafirilor este un prilej pentru cei vii să se intilnească şi să benchetuiască la morminte cu morţii lor scumpi… Asta împrieteneşte pe om cu ideea morţii şi-l învaţă s-o înţeleagă ca o blîndă odihnă în viaţa de dincolo.

Cornelius asculta distrat vorbele sfetnicului, în timp ce-şi desfată privirile urmărind cortegiul de bărbaţi şi femei ce se îndreptau dansînd şi chiuind în acompaniamentul ţiterelor şi al fermecatelor naiuri…

Ce mîndre păşeau fecioarele Daciei în portul lor înflorat, legănîndu-şi şoldurile ca lanurile de mei spicele, în bătaia vîntului… Iar flăcăii îndrăciţi se întreceau în ghiduşii, prefăcîndu-se că vor să le soarbă aroma părului stropit din belşug cu vinul din amforele purtate după obicei pe creştet…

"Pentru ca să ai o concepţie optimistă asupra lumii şi a vieţii – gîndi Cornelius –, e nevoie de un suflet puternic. Preamărind viaţa, poporul acesta brav a învăţat să dispreţuiască moartea…"

Acornion îi întrerupse firul gîndului arătîndu-i profilîndu-se în zare zidurile unei cetăţi cu turnuri ce scînteiau în lumina soarelui de amiază.

– Am ajuns la Singidava… E ultimul popas înainte de a intra în Ţara agatîrşilor…

Curînd cei doi călăreţi păşeau pe uliţele strîmte ale oraşului, în mijlocul căruia, pe o colină, se înălţa o cetate înconjurată de un îndoit rînd de ziduri interioare…

– Acolo e acropola se grăbi să-i dea lămuriri Acornion.

Când se porneşte zvon de război se închid văile şi porţile, se construiesc maşinile de asalt şi se toarnă armele… Nu trece multă vreme, şi tăriile cerului se cutremură de mugetul bătăliei… Vai şi amar de năvălitorul care îndrăzneşte să tulbure pacea cetăţii!

„Desigur – gîndi Cornelius apropiindu-se de o prăvălie unde nişte negustori greci îşi desfaceau negoţul de untdelemnuri, vinuri scumpe, găteli şi statuete –, ăştia cei dinţii o iau la sănătoasa cînd adulmecă zvon de război… Afară dacă nu găsesc şi în asta vreo afacere bănoasă!…”

Totuşi nu puteai să nu admiri curajul acestor rătăcitori mesageri ai lui Mercur, care străbateau drum de săptămîni, călare sau în care trase de boi, ţinuturile nesigure ale lumii geto-scitice.

Din cînd în când, vreun nobil, cu veşminte şi încălţări scumpe, se abătea pe la tarabe urmat de droaie de slujitori… Dar mai curînd sau mai tîrziu făcea cale întoarsă astupîndu-şi nasul de patrician din cauza mirosurilor plebee… Până la urmă se oprea la vreun neguţător grec, unde îşi dădea drumul nărilor şi baierilor pungii…

– Poţi să fii mîndru de compatrioţii tăi, înţeleptule Acornion… Nobilii daci apreciază cum se cuvine arta greacă şi deopotrivă marfa voastră de export… Voi, grecii, sînteţi cuceritori în felul vostru.

– Bronzierul olbian preferă să vîndă arme bune principilor daci ca să se bată cu cei bastarni… Principii o să se taie între ei, şi el îşi va face negoţul mai departe!…

Cornelius rîse amuzat de spiritul subtil al lui Acornion…

*

Cînd vameşul de la porţile oraşului vestea din cornul său galic închiderea tîrgului, cei doi călăreţi erau deja dincolo de ziduri… Acum goneau din nou de-a lungul uliţelor satelor mărunte cu casele pătrate şi înghesuite,

unele pe jumătate îngropate în pămînt.

Cît de sărac era traiul acestor ţărani... Tot avutul lor încăpea numai bine în gropile-hambar, săpate chiar sub casă pentru a fi ferite de ochii poftitori ai străinilor. Sărace erau şi uneltele: plug de lemn şi mai rar de fier, secere, coase şi o moară de mînă cu care macină grîul... În pragul caselor, femei făceau claca învîrtind piatra rîşniţei în timp ce doineau viers de dragoste sau de amară obidă...

Acelaşi tablou se înfăţişa călătorilor şi în satele din valea Marisului, acolo unde începea Ţara agatirşilor. Numai că aici ele erau presărate şi cu case de piatră, chiar în două etaje, cu ferestre deasupra uşii pentru a lăsa lumina să vină în catul de sus... Erau casele proprietarilor de mine, stăpîni ai aurului şi fierului, ce făceau faima acestor ţinuturi. În măruntaiele pămîntului scormoneau „oamenii regelui”, cum era denumit poporul acesta, despre care Aristotel spunea „că-şi cîntau legile în versuri pentru a le memoriza mai bine„... Aceasta era patria aurului... Milenii şi veacuri de-a rîndul s-au prăvălit asupra acestor meleaguri valuri de năvălitori. Războinici iranieni cu care de război cu două roate asemenea eroilor achei. Erau înarmaţi cu spade şi lănci grele, apăraţi de platoşe şi scuturi... Preţuiau deopotrivă găteala trupului cu brăţări şi inele, ca şi cea a veşmîntului împodobit cu aplice şi fibule. Seniorii au prins gustul aurului şi n-au mai vrut să se desprindă de ţara aceasta, ce părea însuşi sălaşul lui Apollo Hiperboreul – zeul soarelui strălucitor. Dar au venit cimerienii, cei cu chip fioros şi năprasnic. Seniorii şi-au ascuns în tainiţele pămîntului comorile de nestemate şi aur... Dar viaţa lor trecătoare nu putea fi păstrată în nici o tainiţă din lume... Ei au fost doborîţi de pe carele lor de cavalerii stepei – sciţii.

Valurile scitice au fost puse pe fugă de alte neamuri

năvălitoare... În cetatea aurului transilvan poposiră „oamenii regelui” – agatîrşii cei tatuaţi şi cu părul vopsit după culoarea cerului de azur... Statornici între zidurile munţilor şi uniţi prin legături de sînge într-o singură mare familie, neamul lor părea că nicicînd nu se va şterge de pe acele locuri...

*

Pe străzile oraşului-capitală, nobilii agatîrşi, cu chipurile şi părul zugrăvit, se plimbă mîndri şi falnici înfăşuraţi în mantii largi presărate cu aplice de aur... Sînt trufaşi, căci aurul minelor şi al rîurilor e în stăpînirea lor... Cu aurul ce se scurge prin mîinile lor inelate, ei îşi înarmează ca pentru zile de sărbătoare ostaşii de gardă... Iată-i cum trec urmaţi îndeaproape de oştenii cu securi de luptă.

– Cât de mult seamănă în trufie bogaţii agatîrşi cu nobilii Mycenei şi ai Spartei, îi şopti Corneliu lui Acornion.

– Din fericire, strămoşii mei, răspunse rîzînd grecul, au fost mai chipeşi decât aceşti barbari tatuaţi.

În marginea oraşului, de-a lungul rîului ce înconjoară ca un brîu cetatea, aurarii cern nisipurile în site pentru a alege grăunţele preţioase... Alţii, stînd în apă pînă la brîu, îşi trec din mînă în mînă căldările cu mîlul cel nisipos... Străji înarmate joacă rişca pe mal aruncînd priviri crîncene truditorilor, ale căror trupuri crestate de tatuaje şiroiesc de apă şi sudoare.

Vorbi Corneliu:

– Precum vezi, înţelepte Acornion, aurul are două feţe... Una strălucitoare, ce înveseleşte traiul stăpînilor, şi alta întunecată, pe care n-o văd decât obijduiţii sclavi. De aceea, poate şi puterea celor dintîi e şi ea cu două feţe şi nesigură ca şi soarta zarului pe care-l aruncă străjile de colo...

– Şi unii, şi alţii sînt gata să-l urmeze pe stăpînul lor cel mare, Burebista. Puterea lui are o singură faţă.

– Te înşeli, Acornion... Cerberul avea o mie de ochi şi

păzea cu străşnicie iadul clocotitor de păcate. Cerberii lui Burebista au numai câte doi ochi şi cu fiecare în parte se uită la alt stăpîn... Cel pe care-l au şi cel pe care l-ar putea eventual avea...

Sfădindu-se între ei, pribegii au ajuns la intrarea unei văgăuni de munte săpată de mîini omeneşti.

– Să intrăm, aşadar, în infern, spuse Corneliu.

La lumina opaiţelor şi a feştilelor de seu, făpturi stranii, desprinse parcă din stîncă, îşi mişcau ritmic trupurile înnegrite de pulberea de andezit... Păreau că execută un dans mitic oficiat pentru celebrarea unei zeităţi subpămîntene... Glasurile lor înăbuşite între zidurile de piatra răsună în hruba lugubră ca un plînset necurmat, o melopee a muncii de sclav. Ritmul trupurilor înfierbîntate creştea sau scădea după cum unealta înfrunta o rocă mai moale sau mai dură. Rocile cedează, şi tîrnăcopul muşcă bucăţi din ele... Cu un uruit asurzitor, stînca fărîmată se prăvale la picioarele muncitorilor... Prin păienjenişul ochilor, pupilele se dilată de aprigă lăcomie... Filonul de aur zgîndăre patimi ce mocnesc, şi inimile sîngerează ca roca sfîrtecată de ascuţişul fierului.

Străjile, ochii şi urechile stăpînului, îşi zăngăne armele, amintind în acest fel prezenţa lor. Zăngănitul armelor acoperă bătăile puternice ale inimii lor ticăloşite... Poate peste o clipă zăgazurile patimilor se vor rupe şi atunci nici fierul pumnalelor şi nici tăişul săbiilor nu vor putea sta în calea sclavului dezlănţuit!...

*

– Să părăsim, Acornion, infernul acesta... Să ne strunim caii înaripaţi şi să zburăm departe spre cetăţile scăldate în marea cea pontică... Poate acolo, în ţara ta de baştină, vom găsi mai puţină vrajbă între oameni, dacă nu şi între neamuri... Să străbatem cît mai repede drumul de la porţile munţilor până la Ister... De acolo, de la gurile Isterului, ţărmul cel însorit e aproape şi poate acolo

sălăşluieşte înţelepciunea.

…Pe străzile Tomisului foiesc negustorii şi notabilii oraşului aruncînd priviri piezişe getului cu tolba doldora de săgeţi muiate în fiere de şarpe… În nădragii lui largi şi cojocul păros, getul autohton sau sarmatul cel cu cuţitul veşnic la şold ar putea părea, în mijlocul venerabililor notabili, vreun histrion venit să ia parte la spectacolele tragice şi comice cu care localnicii celebrează cultul lui Dionysios…

Acum vor trece, desigur, şi cortegîile de corybanţi şi satyri, după care vor urma himnozii intonînd nemuritoare imnuri întru slava zeului şi împăraţilor.

Dar nu, astăzi nimănui nu-i arde de întreceri muzicale sau gimnastice… Caius Cezar, marele imperator, învingător al lui Pompei şi al lui Ariovist, a fost doborît cu douăzeci şi trei lovituri de pumnal… Spioni romani cutreieră cetatea şi tocmesc mercenari pentru ucigaşul Brutus. Geţii rămîn credincioşi lui Burebista, dar bastarnii, sarmaţii au pescuit întotdeauna în ape tulburi.

………………………………………………………………

Zvonuri rele bîntuie satele Daciei până departe în cetăţile Pontului şi ale Traciei… Zvonuri de moarte aduse de negustori ce abia mai îndrăznesc să se afunde în adîncurile păduroase ale ţării. Burebista, marele şi temutul rege, a fost doborît de o unealtă mişelnică a partidului advers… Mai intîi Pompei, apoi Cezar şi acum Burebista… Cît de fragilă e gloria cuceritorilor!…

– Să ne întoarcem, Acornion, acvilele italice au prins să croncăne. În curînd vor începe să dea tîrcoale cadavrului regal, vorbi Corneliu, posomorît de năpraznica întîmplare.

– Sau poate cadavrului Daciei, răspunse, chinuit de rele presentimente dionisopolitanul.

– Nu s-a născut încă imperatorul care să poată extermina un popor… Viaţa popoarelor e ca marea

bîntuită de furtună... Adîncurile rămîn mereu liniştite... Priveşte, văpaia sufletelor se încinge...

....

Ard satele ca nişte ruguri... Înaintea acvilelor italice prind a zburda ca nişte copii la auzul alămurilor neamurile cele barbare... Carele lor scîrţîitoare au pornit să se vînture prin colbul paşnicelor drumuri de stepă. Sarmaţii se grăbesc să ia parte la ospăţul moştenirii lui Burebista... Şi bastarnii, şi peucinii... Ei speră sa ajungă înaintea neamurilor nordice, a suebilor şi a celorlalţi clienţi ai romanilor...

– Să ne întoarcem Corneliu... Mai bine să murim cu arma în mînă pe zidurile cetăţii decît să ne pîndească moarte de rob aici, în cîmpia frămîntată de copitele cavalerilor năvălitori...

....

De când gonesc îndărăt spre cetatea lui Burebista?... Au trecut poate veacuri... Marele rege e mort de mult... Acum domneşte peste poporul cel dacic Decebal – rege din viţă de regi... Din nou aleargă prin satele Daciei zvonuri rele... Zvonuri de răzbunări romane. Din nou se ridică întărituri, se construiesc maşini de asalt şi se toarnă arme. Primăvara morţii e aproape... Numai trecutul cel strălucit e mai departe ca nicicînd...

Pe văile cele înguste, porţile munţilor se închid în calea cotropitorului... Castrele romane se împlîntă tot mai adînc în codrii de falnici stejari.

Legiunile înaintează, ca un destin implacabil, către cetate...

„Pe ziduri, flăcăi ai Daciei!... Încordaţi-vă arcurile şi sloboziţi săgeţile muiate în venin de şarpe!... Voi, fecioare dacice, pregătiţi torţele!... Fiecare trup duşman să-şi poată lumina singur calea către infern...

Iar tu, Acornion, bătrîne sfetnic regesc, pregăteşte-ţi spada! Dar mai intîi priveşte de pe astă înălţime de

cetate… Vezi colo în vale cîmpiile cele pline de rod?… Până la Ister şi marea cea neospitalieră, până la scyticul Borystene, se întindea cîndva ţara lui Burebista. Erai mai tînăr cu un veac, Acornion… Acum braţul îţi tremură de bătrîneţe…

Ascultă, trompetele de război duşmane dau semnalul de asalt… Soldaţii se orînduiesc în broască ţestoasă şi, cu scuturile peste cap şi umeri, apropie berbecii de ziduri. E începutul sfîrşitului, Acornion… Auzi izbiturile?… Sfredelesc zidul… ba nu creierii… încă şi încă… Rămîi cu bine, dionisopolitanule… şi tu, glorie a lui Burebista… Nu mai ai nici coroane de aur şi nici puterea!…

Să înceteze ciocăniturile de berbece… Mai bine ucideţi un om teafăr decât să cruţaţi viaţa unui sărman nebun… Dar tu cine eşti, mască? De ce-ţi rînjeşti orbitele tale de mort… Să înceapă dansul sabazic… Pregătiţi tîrsele, acordaţi-vă ţiterele… Dar mal întîi să înceteze ciocăniturile… ciocăniturile…

....

Ura!… Stînca a fost străpunsă… Numai să fie încă în viaţă?!…

Când Voicu şi soţii săi l-au găsit pe Pîrvu, acesta, într-o stare de semiconştienţă, se zvîrcolea pe pămîntul răvăşit bolborosind vorbe ciudate…

*

După ce, cu multă greutate, Voicu reuşise să-l convingă pe arheolog că este în interesul expediţiei să nu pornească amîndoi în căutarea Marei cu atît mai mult cu cât o parte dintre oameni părăsiseră, încă în aceeaşi noapte, şantierul, flăcăul, împreună cu alţi trei tineri de nădejde, înarmaţi până în dinţi, răscoliseră toate văgăunile muntelui.

Faptul că, o dată cu dispariţia Marei, dispăruse din tabără şi Iancu Gorun îndreptă dintr-un început bănuielile lui Voicu asupra acestuia din urmă. „Criza de

somnambulism” a lui Gorun, graba cu care acesta râspîndise zvonul cu duhurile şi răspunsurile sale piezişe şi viclene la întrebările pe care i le pusese Pîrvu au adîncit primele bănuieli ale lui Voicu…

Dar de unde şi-a procurat tîlharul licoarea aceea blestemată cu care s-a furişat în cortul celor două fete făcîndu-le somnul mai adînc şi mai greu?……

Dacă, aşadar, Gorun a răpit-o pe Mara, nu putea în nici un caz s-o fi transportat prea departe… Dar unde, în ce văgăună sau peşteră?… Dar dacă?… Printr-o ciudată asociaţie de idei, Voicu îşi aminti că atunci când l-au căutat pe Gorun l-au găsit la intrarea în „Peştera Cîinilor”. Or, pornind de la bănuiala că „criza” a fost o născocire a ticălosului, atunci prezenţa lui în faţa peşterei nu a fost deloc întîmplătoare. Flăcăul le aminti celorlalţi de întîmplarea cu dispariţia lui Gorun… E musai să-l caute pe tîlhar în peşteră.

Când au pătruns sub bolta grotei, îi întîmpină o boare răcoroasă care fu cât pe ce să stingă făclia pe care Voicu o purta într-o mînă… În cealaltă avea pistolul… înaintau de mai bine de zece minute printre stîncile colţuroase ce barau drumul la tot pasul… Nici un zgomot… Doar susurul vreunui izvor sau foşnetul unei şopîrle speriate. Deodată drumul s-a îngustat. În faţa urmăritorilor se înălţau doi pereţi de piatră ca nişte uriaşe porţi date înlături… Voicu se pregătea tocmai să avertizeze pe tovarăşii săi că de acum înainte trebuiau să înainteze cu toată prudenţa, când o detunătură bubui în imediata apropiere… Apoi alta şi alta… Cîteşipatru se trîntiră la pămînt, iar în cădere torţa se stinse…

Voicu înainta de-a buşilea prin întuneric pipăind terenul ca să nu se lovească de peretele de piatră… De dincolo de peretele de stîncă venea o dîră palidă de lumină… Aşteptînd să-l ajungă din urmă ceilalţi tovarăşi, Voicu chibzui un plan de atac… Dacă bandiţii erau mai mulţi la

număr, numai într-o luptă corp la corp le mai puteau veni de hac— Pistoalele deveneau inutile şi chiar primejdioase… Un glonte rătăcit o putea ucide pe Mara…

La un semnal al lui Voicu, flăcăii se năpustiră în cea de-a doua încăpere de piatră agitînd în mînă cuţitele… înainte ca bandiţii să poată slobozi prima salvă, urmăritorii tăbărîseră pe ei… Erau şapte la număr…

– Predaţi-vă, ticăloşilor!… tună glasul lui Voicu… Dintr-o aruncătură de ochi, el îl zări pe Gorun, şi acum nemernicul se zvîrcolea să-i scape din strînsoare. Cu ochii ca nişte cepe, banditul începu să horcăie, şi Voicu îi dădu drumul fleaşcă, la pămînt… Era şi timpul, căci boacterul Nemeşiu – cocoţat pe un colţ de stîncă – se pregătea tocmai să-l pălească în cap cu patul pistolului… Fără să mai piardă o singură clipa, Voicu slobozi cu toată puterea un pumn în bărbia banditului, iar acesta – cu un urlet înspăimîntător – se prăvăli şi el la pămînt.

Peste puţină vreme, tîlharii au fost scoşi din luptă. Toţi şapte erau slugile de nădejde ale boierului Caius Dancea şi ale solgăbirăului Endrasy…

Cît priveşte pe Mara, au găsit-o încă dormind, sub puterea narcozei, pe un pat de muşchi…

Cel dintîi făcu mărturisiri Gorun… El recunoscu că a fost îndemnat de Dancea ca să se strecoare în rîndul membrilor expediţiei şi că, în noaptea în care fusese de strajă, simulase păţania cu duhurile pentru a-i înspăimînta şi a-i face pe ceilalţi ţărani să părăsească şantierul. Işpantut Kocsis făcea şi el parte din bandă şi l-au curăţat fiindcă refuzase să ia parte la uciderea lui Pîrvu…

În felul acesta, Voicu aflã de grozăvia întîmplată pe munte cînd – profitînd de lipsa lui – bandiţii au prăvălit stînca de la intrarea în galerie, îngropîndu-l de viu pe Pîrvu şi pe ceilalţi membri ai expediţiei rămaşi cu dînsul…

După ce i-a legat fedeleş pe bandiţi cu aceleaşi frînghii pe care le folosiseră aceştia la prăvălirea stîncii, Voicu şi tovarăşii săi au pornit-o în cea mai mare grabă spre tabără. Cînd au ajuns pe platou, au găsit tot satul, înarmat cu furci şi topoare, căutîndu-l pe Pîrvu. Ţăranii întărîtaţi n-au dat la început crezare flăcăilor… A trebuit să meargă cîţiva dintre ei până la peşteră ca să se convingă că oamenii lui Dancea fuseseră prinşi în capcană… Abia atunci au pornit cu toată nădejdea la dislocarea intrării în galerie…

CERUL E DIN NOU SENIN

În casa învăţătorului Cezar Mănoiu, Pirvu dormea primul său somn liniştit… Rana provocată de pietroiul desprins din peretele galeriei în momentul prăbuşirii stîncii de la intrare îi făcuse să piardă mult sînge.

Aşezată la căpătîiul logodnicului ei, Mara îi urmărea respiraţia regulată. Din când în când, îşi arunca privirile îngrijorată pe fereastra din curte. Veşnicul du-te-vino al ţăranilor dornici să afle noutăţi cu privire la starea profesorului putea să-l trezească…

Totuşi tînăra fată nu putu să nu se gîndească cu emoţie la aceşti oameni simpli, care, deşi au avut de indurat atîtea necazuri de pe urma expediţiei, se simţeau vinovaţi faţă de Pîrvu şi se străduiau să-şi arate căinţa. Zile întregi au ţinut să stea în preajma bolnavului şi cu greu cineva reuşea să-i urnească din loc, spre casele lor…

Mara zîmbi văzîndu-l pe Voicu în mijlocul unui grup gesticulînd şi vorbind cu aprindere.

Pentru a cita oară le povestea întîmplarea din peşteră?…

*

Pîrvu s-a trezit... Mîna lui caută mîna Marei.

– Îţi mulţumesc, draga mea… Dragostea ta a fost mai puternică decât blestemul lui Deceneu…

– Nerecunoscătorule, l-ai uitat pe Voicu?

– Nu, Mara, nu l-am uitat…! Ştiu cât de mult îi datoresc şi lui Voicu… şi lui Cezar-baci… şi muntenilor acestora de treabă, care aşteaptă veşti despre sănătatea mea… I-am văzut aievea pe aceşti vrednici urmaşi ai dacilor… I-am văzut luptînd înăuntrul zidurilor cetăţii… I-am văzut muncindu-şi ogoarele şi uimind deopotrivă lumea barbară şi cea romană prin trăinicia moravurilor lor curate… Asta va trebui să arătăm celor de la Bucureşti şi întregii lumi, Mara!

– Şi cu coroana lui Burebista cum rămîne?

– Asemenea coroane n-au existat niciodată în statul lui Burebista!… Nu cu asemenea zorzoane a putut rezista poporul său brav valului de năvălitori bastarni sau romani... Ci prin vitejia lui neasemuită, prin tehnica sa militară şi prin viaţa sobră şi cumpătată…

Strîns îmbrăţişaţi, Corneliu şi Mara priveau, prin ochiul de geam, muntele în flăcările soarelui în amurg… Undeva un glas de tulnic chema vreo turmă întîrziată la binefăcătoarea odihnă…

O COMUNICARE CARE FACE SENZAŢIE

În toamna anului 1898, o comunicare ştiinţifică făcută în scris la „Academie des Inscriptions” din Paris de către arheologul român Corneliu Pîrvu stîrni emoţie în lumea oamenilor de ştiinţă. Savantul bucureştean încunoştinţa academicul for că expediţia condusă de ei în munţii Orăştiei a reuşit să identifice existenţa în regiunea carpato-danubiană a unei aşezări dacice. După ce enumera o serie de probe materiale găsite cu prilejul săpăturilor şi care veneau să confirme această teză, corespondentul încheia exprimîndu-şi îndoiala asupra

autenticităţii coroanei achiziţionate de către Muzeul de antichităţi din Paris. Profesorul Pîrvu îşi rezerva dreptul de a-şi susţine teza în faţa oricărui for ştiinţific sau judiciar atunci cînd va fi necesar şi cînd sănătatea, în prezent şubrezită de pe urma accidentului suferit la Piatra Rea, îi va permite acest lucru.

La 28 septembrie, ziarul „Le Temps” informa în prima pagină pe cititorii săi că, după afirmaţiile unui arheolog romîn, faimoasa coroană a lui Burebista era falsă!… Ziarul promitea să revină cu noi şi senzaţionale amănunte.

Spre surprinderea tuturora, a doua zi, acelaşi ziar se grăbi să calmeze spiritele aţîţate ale cititorilor dezminţind ştirea din ajun, „provenită din surse răuvoitoare”

"Autenticitatea coroanei achiziţionate de către Muzeul de antichităţi – scria ziarul – nu poate fi pusă la îndoială. Iată ce trebuie să ştie toţi aceia care se interesează de comorile artistice ale acestui muzeu…"

Înfăşurat în tricolorul unor fraze patriotarde, puţin a lipsit ca adevărul să moară sufocat în faşă… Ziarele pariziene, printr-un inexplicabil concurs de împrejurări, păstrau o ciudată tăcere în jurul „afacerii coroanei”.

Trecuseră mai bine de două luni de la apariţia notiţei din „Le Temps”, şi scandatul reizbucni. Iată ce se întîmplase:

Cu prilejul celui de-al X-lea Congres arheologic rus, ţinut la Riga, profesorul de Stern, conservatorul Muzeului din Odesa, făcu o comunicare asupra falsificărilor de obiecte antice în sudul Rusiei. Savantul arăta că fraudele începuseră prin încercări timide de a imita monede ale străvechiului regat al Bosforului… încurajaţi de succes, mistificatorii s-au pus să fabrice inscripţii, sarcofage, apoi obiecte de aur a căror provenienţă era aproape întotdeauna indicată ca fiind antica cetate greacă Olbia.

De Stern arăta că şefii bandei de falsificatori sînt fraţii Okman, care fondaseră un atelier de fabricat obiecte antice la Oceakov. Banda avea ramificaţii întinse şi reuşise să-şi cîştige colaborarea unor personaje instruite în istorie, literatură şi epigrafie greacă.

După ce înşira nenumăraţi arheologi şi numeroase muzee care fuseseră păcălite de mistificatori, profesorul rus încheia afirmînd că „însăşi coroana achiziţionată de muzeul din Paris este complet falsă, fiind ieşită din aceleaşi ateliere... De altfel, faimoasa coroană nu este singurul obiect de acest gen. Există în mîinile unui alt colecţionar parizian o coroană din Kersort din aceeaşi execuţie şi chiar de aceeaşi formă...”.

O dare de seamă asupra senzaţionalei comunicări a lui de Stern apăru în revista franceză „L’antropologie”. Redactorul adăuga următoarea notiţă:

"După cum reiese din ştirile apărute în ziarele ruse. Unul din fraţii Okman a fost arestat în momentul cînd livra profesorului Suracian, custodele muzeului din Cracovia, o nouă serie de antichităţi false. Okman este urmărit pentru escrocherie şi abuz de încredere."

De astă dată, reacţia cercurilor oficiale franceze a fost promptă.

Dar nu în sensul în care se aştepta opinia publică. În loc să ceară destinderea unei anchete sau, eventual, unele precizări suplimentare, conducerea Muzeului de antichităţi din Paris se mulţumi să răspundă că cei doi savanţi – atât cel din Bucureşti cât şi cel din Odesa – îşi întemeiază afirmaţiile numai pe simple prezumţii, deoarece nici unul, nici celălalt nu văzuse coroana decât în, fotografie!...

În ciuda rezervei în care se menţineau cercurile oficiale franceze, enigma, "afacerii coroanei" începuse să pasioneze lumea pariziană... Dar, aşa cum am arătat, ziarele refuzau să-şi iniţieze cititorii în dedesubturile

scandalului, mulţumindu-se să reducă toată afacerea la o controversă academică.

Apariţia într-un ziar de seară a unui reportaj care, prin vehementa tonului, se deosebea întru totul de stilul „ştiinţific” adoptat de majoritatea presei pariziene stîrni o uriaşă vîlvă. Foile fură literalmente smulse din mîinile vînzătorilor. Reproducem mai jos textul reportajului intitulat:

„DE LA COLONELUL CESNOLA LA CONRAD SCHRATT…

Pentru orice om cinstit e o datorie să dezvăluie minciuna, mai ales când această minciună este îndreptată împotriva ştiinţei. Numele unui individ despre care se spune că a reuşit să înşele publicul în general, dar mai ales lumea savanţilor şi a arheologilor este de mai multă vreme pronunţat în legătură cu «afacerea coroanei lui Burebista».

Unii confraţi, din motive care nu e cazul să le arătăm aici, preferă să treacă sub tăcere numele lui Conrad Schratt. Acestor confraţi noi ne permitem să le amintim asemănarea dintre «cazul Schratt» şi cel al faimosului colonel Luigi Palma di Cesnola, care a făcut atâta vîlvă în anii din urmă.

Cititorii îşi aduc, desigur, aminte de comorile din Curium, "descoperite" de colonelul Cesnola în Cipru şi vîndute lui Metropolitan Museum din New York?!…

Cesnola, consulul Statelor Unite în Cipru, autor al monumentalei lucrări arheologice „Cyprus” şi director pe viaţă al primului muzeu american, nu era decît un ilustru şarlatan. Celebrul templu al lui Venus din Golgos, sarcofagul şi cele aproape o mie de statuete şi ornamente de aur antice au fost un bluff pe care l-au înghiţit americanii!…

Noi însă nu ne putem permite "americanisme" şi de

aceea nu vom cere pentru Schratt direcţia pe viaţă a Muzeului de antichităţi... Nici pentru el, nici pentru complicii lui, care au furat poporului francez cele două milioane de francii...

Cerem să se deschidă o anchetă imediată în «afacerea coroanei de la Piatra Rea»... Să fie chemat la Paris profesorul romîn Corneliu Pîrvu şi să se ceară extrădarea deţinutului Okman...

Sîntem din toată inima alături de cei care dezgroapă tezaure arheologice, dar niciodată nu vom fi alături de cei care îngroapă prestigiul ştiinţei, onoarea Franţei!..."

Scandalul nu mai putea fi înăbuşit!... Ca o lavină care, o dată pornită din creştet de munte, mătură din calea ei orice obstacol, scandalul ameninţa să strivească pe cei care, dintr-un motiv sau altul, încercau să-i pună stavilă.

Din nou „afacerea coroanei” era pe buzele tuturor parizienilor... Uriaşe manifestaţii organizate de diverse asociaţii artistice, culturale şi ştiinţifice cereau deschiderea unei anchete şi sancţionarea vinovaţilor. Panouri cu caricaturi, care de care mai năstruşnice, erau purtate de manifestanţi, în timp ce ştrengarii Parisului cîntau în gura mare pe străzi:

"Coroana, coroana
(Curată belea!)
Unii spun că-i aur...
Alţii tinichea?!"

În această atmosferă de indignare generală, apăru în revista „Cosmopolis” articolul lui Furtwängler, conservatorul muzeului din München, articol care avea să dea o întorsătură cu totul neaşteptată afacerii.

Eminentul savant german, după ce arăta că a avut prilejul să privească faimoasa coroană nu numai din

dosul cristalelor vitrinei în care stă, ci, prin bunăvoinţa unui înalt funcţionar al muzeului, a putut să o aibă îndelung în mîinile sale. Scria mai departe:

"Concluzia mea este că ne aflăm în faţa celei mai îndrăzneţe şi neruşinate fraude, a cărei victimă a căzut, din nefericire, unul din primele muzee din Europa.

La o riguroasă expertiză se poate constata că lipseşte urma acelei patine roş-brune care se observă doar pe piesele vechi. De asemenea, motivele incrustate pe coroană sînt luate din epoci diferite... ilustraţiile din Iliada apar mai degrabă ca derivînd din teatrul modern decît din reprezentările antice, iar dacii sînt sciţi, ceea ce ar confirma teza profesorului de Stern, care afirmă că lucrarea a fost confecţionată în atelierele de la Oceakov, Specializate în obiecte de imitaţie tracă şi scitică.

De altfel. Însăşi autenticitatea legendei trebuie pusă la îndoială. Este greu de presupus că un rege barbar care asediază o cetate bogată ca Dionysopolis poate fi înduplecat să renunţe la asediu aşteptînd zile nenumărate să i se confecţioneze o coroană?..."

BANDA PREGĂTEŞTE UN NOU ATAC!...

În cabinetul de lucru al bancherului Pellier, erau reuniţi aproape toţi membrii expediţiei din munţii Orăştiei. Lipsea doar Caius Dances, care socotise că e mai prudent să rămînă în ţară până se vor limpezi apele.

De la prima ochire, îţi puteai da seama că lunile din urma au lăsat urme adînci pe chipurile celor cinci asociaţi...

Pettier, de obicei atît de îngrijit şi de calm, se agita prin cameră într-o ţinută dezordonată, în timp ce mîinile-i albe de sidef frămîntau nervos foile mototolite ale unei reviste... Mititelul Praxagoras se făcuse parcă şi mai mic şi, proiectat cum era într-un fotoliu înalt de catifea, părea

un şoricel miop încolţit de motan… Duklas, cu ochii galbeni, lipsiţi de expresie, fixa în gol o sticlă imaginară de whisky… Iar Nicolle îşi căuta de lucru cu un praf alb pe care-l presăra pe o foiţă de ţigaretă, aruncînd din când în când câte o privire rătăcită către ceilalţi… Singur Conrad Schratt afişa aceeaşi ţinută impecabilă şi ţeapănă de junker.

– Domnii mei, începu şeful, cred că cel mai bun lucru pe care-l aveţi de făcut e să vă păstraţi sîngele rece…!

Şi, apropiindu-se de bancher, îi şuieră la ureche:

– E sfatul de care ai nevoie în primul rînd dumneata, dragă Pellier.

Bancherul tresări. Congestionat până în creştetul cheliei, el izbucni, sforţîndu-se să susţină privirea rece ca un tăiş de cuţit a lui Schratt:

– Eşti un ticălos, Schratt Sînteţi cu toţii nişte ticăloşi!… Eu nu sînt decât un colecţionar cinstit. Am să spun totul la tribunal!

Jucîndu-se cu un revolver mic cu plăsele de os, care apăruse pe neaşteptate în mîinile sale „şeful” rînji dispreţuitor:

– Chiar totul, nu cred, Pellier!… E primejdios pentru un colecţionar de obiecte antice… Cu atît mai primejdios pentru un colecţionar de obiecte mai puţin antice, dar tot atît de productive pentru patronul uzinelor A.B.C. I…

Aluzia la furniturile pe care consorţiul de armament condus de republicanul Pellier le contractase pentru înzestrarea flotei de război a lui Wilhelm al II-lea îşi făcu efectul… Prăbuşit într-un fotoliu, bancherul horcăia ca un hipopotam rănit de un vînător dibaci… „Şeful”, continuînd să se distreze cu revolverul, se apropie de victimă şi i se adresă de astă dată pe un ton voit împăciuitor:

– Părerea mea e că cel mai bun lucru ar fi să ajungem la o înţelegere… Cu atât mai mult că situaţia nu e chiar

atît de rea!

– Chiar după apariţia afurisitului de articol din „Cosmopolis”? bîigui Pellier, punîndu-i în faţă revista mototolită…

– Tocmai după asta, rînji insinuant Schratt.

– Ce vrei să spui…?

– Vreau să spun că în ce ne priveşte vom şti să fim destul de buni patrioţi pentru a apăra patrimoniul cultural al Franţei împotriva unui atentat pus la cale de secularul ei duşman… Germania!

Un murmur de admiraţie scăpă de pe buzele celor de faţă. Neruşinarea „şefului” îi depăşea până şi pe aceşti încercaţi făcători de rele… Un neamţ care se erijează în patriot francez… Hotărît, Schratt ăsta e diavolul în persoană…

– Şi dacă nu vom reuşi? chiţcăi din fotoliu Praxagoras, subit înviorat

– O diversiune naţionalistă nu poate să nu reuşească în Franţa îngenuncheată de trufia teutonă? replică Schratt. Parafrazînd ironic articolele de fond la ordinea zilei.

„Şeful” ştia că momentul politic era din cele mai favorabile planurilor sale… Într-adevăr, în toamna acelui an, ultimele tentative pentru o apropiere franco-germană eşuaseră lamentabil… Nemţii puneau ca o condiţie expresă renunţarea definitivă la Alsacia-Lorena, ceea ce jignea dureros sentimentele francezilor de rând. Succesele pe care le dobîndise în aceeaşi toamnă Wilhelm al II-lea cu prilejul pelerinajului său la „locurile sfinte” – obţinerea, între altele, a concesiunii construcţiei uriaşei căi ferate „Konieh-Bagdad” – îndîrjiră şi mai mult spiritele naţionaliştilor francezi, care vedeau Franţa înlăturată din rolul ei de mare putere şi protectoare a ţărilor din Orientul Apropiat.

După o clipă de tăcere, se auzi glasul lui Duklas:

– Bine, sîntem de acord… Dar cum rămîne cu Okman…

Dacă nu-şi ţine clanţa

– Poliţia ţaristă îşi are metodele ei, iar Okman are cerul gurii prea negru pentru ca să clămpănească… Şi dacă are s-o facă. Nu trebuie să uităm că e originar din Tarutino… colonie germană. Cine poate garanta că Hans Okman nu este un agent din puzderia celora care mişuna sub ochii Ohranei lui Alexandru II?

Creierul lui Schratt lucra prea repede pentru posibilităţile receptive ale celorlalţi… Mai trebui să treacă cîteva secunde pentru ca aceştia să înţeleagă în toată amploarea planul conceput în amănunţime de „şef”… Intervenţia lui Furtwängler nu era decât o cabală pusă la cale din culisele diplomaţiei germane pentru a compromite Franţa, care, îngenuncheată politiceşte, trebuia îngenuncheată şi moraliceşte…

Desigur, mai existau cîteva umbre care tulburau bucuria complicilor… Era în primul rând posibilitatea sosirii la Paris a arheologului Corneliu Pîrvu… Întrebat de Pellier cum s-ar desfăşura lucrurile în această situaţie, Schratt se grăbi să-l liniştească:

– Parisul nu e Bucureştii… În oraşul lumină se întîmplă zilnic câte 30—50 de accidente!… Şi apoi în materie de justiţie totul sînt probele materiale… Ce poate dovedi profesoraşul?

– Şi dacă se formează o comisie de expertiză?

– Singurul primejdios ar fi Héricourt… Moşneagul e însă plecat într-o expediţie în Orient… Nu se întoarce mai devreme de 6 luni…

– Se spune că Héricourt s-ar afla prin apropierea lacului Gazeh… se auzi chiţcăitul lui Praxagoras…

Schratt tresări aproape imperceptibil… îşi reveni însă repede… „Ai început să ai năluciri, Schratt” – se mustră neamţul singur alungîndu-şi tulburarea…

*

O ora mai tîrziu, „şeful” însoţit de sculptorul Nicolle, se

îndrepta spre o uliţă întunecoasă din cartierul Montmartre… Nicolle îl ajuta să înfăptuiască ultima parte a planului chibzuit cu atâta migală petru a pune la adăpost banda de primejdiile ce o pîndeau din umbră…

O ÎNTORSĂTURĂ SENZAŢIONALA!…

Trimis în faţa tribunalului militar din Rennes, nefericitul căpitan de stat-major Dreyfus este condamnat cu cinci voturi contra două la zece ani detenţiune grea. Sentinţa avu efectul unei bombe. Franţa retrăia emoţia marilor evenimente care de atîtea ori în ultimele decenii au scos în stradă poporul iacobinilor. Împărţită în două tabere formidabile, gata să se ciocnească în fiecare clipă. Franţa îşi canaliza de astă dată elanurile revoluţionare în rezistenţa pe care o opunea clicii militariste, autoare a monstruoasei înscenări antidreyfusiste. Valul de proteste împotriva sentinţei de la Rennes devenea tot mai ameninţător.

În această atmosferă de încordare, presa pariziană lansă „noua afacere Dreyfus”. Membrii expediţiei din munţii Orăştiei nu sînt decît victimele unui monstruos complot ce urmăreşte compromiterea ştiinţei franceze şi a patrimoniului cultural al Franţei. „O nouă eroare judiciară se pregăteşte în umbră” – scriau ziarele… Furtwängler era denunţat ca unul din agenţii germani puşi la cale pentru a monta „afacerea coroanei”… În ce priveşte Okman, acesta nu era decît o unealtă infamă a complotiştilor… Un individ de teapa acestui falsificator nu avea nimic de pierdut dacă în „mărturisirile sale complete” adăuga la lanţul fărădelegilor sale o afacere mai mult…

Întorsătura senzaţională pe care o luă peste noapte „afacerea coroanei” avu darul în primele momente de a buimăci opinia publică. În alte împrejurări, bunul simţ al

poporului s-ar fi orientat mai puţin greoi pentru a discerne unde e adevărul şi de unde începe minciuna…

Lovitura pusă la cale ţintise în plin. „Momentul Dreyfus” era cu deosebire prielnic marilor erori şi confuzii. La aceasta se adăuga recrudescenţa şovinismului francez, zgîndărit în acel an de manevrele diplomatice ale Reichului în Orientul Apropiat. Jocul abil pe care-l susţineau cei doi parteneri: Germania şi Anglia, joc a cărui miză era desfiinţarea Franţei ca mare putere, îndîrjise la culme poporul francez, şi orice prilej ce se oferea pentru a răzbuna umilinţele primite era binevenit.

„Afăcerii coroanei”, francezii îi opuneau „Afacerea moabiticelor”… „Dezgropate” pentru a doua oară, faimoasele pietre se revărsau ca o ploaie peste capetele arheologilor nemţi. Aventurile baronului Münchhausen, unul din principalii eroi ai „descoperirilor” din ţara lui Moab, erau povestite şi răspovestite cu haz în coloanele ziarelor pariziene…

„Baronul Minciună” deveni calul de bătaie al foiletoniştilor, iar dacă e adevărat proverbul că „ridicolul ucide”, apoi se poate spune că efectul pe care l-au avut atacurile satirice împotriva diplomatului german au fost de-a dreptul ucigătoare!…

În furibunda campanie susţinută de presa pariziană, nu a fost cruţat nici măcar marele Schliemann. Calomniatorii se prevelau de însăşi afirmaţiile vestitului arheolog că adeseori imaginaţia sa înfierbîntată galopa înaintea realităţilor. În dezlănţuirea aceasta de patimi, nici presa germană nu se lăsa mai prejos… Astfel au fost dezgropate „afacerea maxilarului de la Moulin Quignon”, „afacerea cu oase gravate din grotele de la Chaffaud” şi alte cazuri de trucaje copilăreşti, care păcăliseră pe savanţii francezi.

Cam acesta era tonul în care se ducea campania în presa din ambele părţi. Totuşi dincolo de pasiunea şi

brutalitatea cu care cei mai mulţi erau tentaţi să întineze la un moment dat şi adevăratele cuceriri ale ştiinţei arheologice, spre cinstea poporului francez s-au ridicat voci hotărîte şi doritoare de a aduce lumină în „afacerea coroanei”…

Aşa se făcu că, în plină şedinţă a Parlamentului, deputatul de Sena, Jerôme Pascal, interpelă pe ministrul Instrucţiunii Publice şi al Artelor asupra achiziţionării „coroanei lui Burebista”…

„Originea acestei coroane – afirmă deputatul – este mai mult decât dubioasă. Cum se explică că acest obiect, atât de scump plătit, a putut fi achiziţionat fără ca în prealabil administraţia muzeului să se fi asigurat de originea şi autenticitatea lui?…

Atâta timp cât acest obiect va fi discutat. El nu-şi are locul în primul muzeu al Franţei. Tezaurul nostru naţional are destule bogăţii pentru a nu admite şi asemenea opere dubioase!…"

Huiduielile cu care „vîndutul” Pascal fu copleşit de către apărătorii coroanei nu reuşiră să înăbuşe glasurile cinstite… Pentru cei dintîi, intervenţia marelui orientalist Clermont Ganneau, descoperitorul falsurilor moabitice, avu efectul unui duş rece.

Într-un articol intitulat „Să dăm cuvîntul bunului simţ”, Ganneau dădu o lovitură de graţie „coroniştilor":

„Trebuie oare să deschidem un credit nelimitat conducerii muzeului de antichităţi pentru achiziţionarea tuturor coroanelor fabricate în cele cinci părţi ale lumii?… Dacă ar fi să ne luăm după apărătorii coroanei, autenticitatea obiectelor de artă, ca şi inocenţa oamenilor, trebuie prezumată până la proba contrarie. Asta înseamnă că trebuie să credem pe cuvînt până la proba contrarie, care s-ar putea să întîrzie, pe escrocul care s-ar prezenta la Banca Franţei spre a cere să i se verse o oarecare sumă…”

Clermont Ganneau îşi încheia articolul exprimindu-şi neîncredere în autenticitatea coroanei, ţinînd seamă de surprinzătoarea ei stare de conservare, mărturisirile lui Okman şi personalităţile dubioase ale bancherului Pellier, Conrad Schratt şi ale celorlalţi parteneri ai lor…

20

Prestigiul şi autoritatea lui Clermont Ganneau era prea mare în rîndurile oamenilor de ştiinţă. Totuşi „coroniştii” erau gata sa treacă şi peste cadavrul lui…

Desfăşurarea evenimentelor le fu însă defavorabilă. A doua zi după apariţia articolului lui Ganneau, bancherul Pellier, proprietarul uzinelor A.B.C. Şi principalul implicat în „afacerea coroanei”, şi-a pus capăt zilelor, tăindu-şi vinele de la mîini…

În aceeaşi zi când bancherul ieşea pentru ultima oară din somptuoasa lui vilă, „coroana” părăsea vitrinele muzeului pentru a lua drumul comisiei de expertiză numită de minister.

Ziua aceea memorabilă şi bogată în evenimente se încheie cu arestarea bandei de arheologi, în frunte cu Schratt. Arestarea avea un caracter preventiv, falsul nefiind încă stabilit… „Şeful” îşi păstra sîngele rece… Ultima carte nu fusese încă jucată…

NEGUŢĂTORUL DE AUTOGRAFE

Tînărul judecător de instrucţie Jules Farbe se găsea în această zi într-o dispoziţie din cele mai proaste. Blestemata „afacere a coroanei”, în care întrevăzuse prilejul unei consacrări răsunătoare, se dovedea a dracului de încîlcită… Zile şi nopţi s-a străduit să adune probe peste probe… Mărturia lui Okman, raportul de expertiză al lui Clermont Ganneau, depoziţia profesorului Pîrvu, sinuciderea lui Pellier… Şi tocmai cînd se părea că totul este în cea mai perfectă ordine şi că poate să

treacă la întocmirea actului de acuzare... iată că intră pe fir acest pictor ratat din Montmartre şi răstoarnă întregul eşafodaj de probe... Pentru a zecea oară, Farbe reciti scrisul acela dezordonat, depoziţia prevenitului Elina Mayence...

„Subsemnatul Elina Mayence, de profesie pictor, domiciliat în Rue des Plantes 135, declar următoarele:

Recunosc de bună voie că sînt autorul "Coroanei lui Burebista" şi că lucrez într-un atelier de fabricat obiecte de artă antică aparţinînd domnilor Baron şi Barze.

În urmă cu un an s-a prezentat la noi unul din clienţii casei – Conrad Schratt – şi a comandat o coroană, a cărei realizare artistică patronii mi-au încredinţat-o mie. Pentru munca mea am fost plătit cu suma de 45.000 de franci...

Aflînd din ziare care a fost destinaţia obiectului, am socotit ca o datorie cetăţenească să fac această mărturie pentru a nu lăsa ca statul şi poporul francez să fie păgubit de nişte escroci cu o sumă atît de fabuloasă..."

În scurta sa experienţă judecătorească, Farbe mai avusese prilejul să se găsească în faţa unor indivizi care, chinuiţi de mustrări de conştiinţă, vin să se constituie singuri prizonieri. E drept, asemenea cazuri sînt destul de rare, dar ele totuşi există... De astă dată, însă, lucrurile, în loc să se simplifice, se complică... Doi oameni la mii de kilometri depărtare... unul la Oceakov şi altul la Paris pretind că sînt făptaşii... Cel puţin unul dintre ei minte, căci nu se putea ca unul şi acelaşi obiect să fie lucrat în ateliere diferite... A cui depoziţie e mincinoasă şi care e mobilul pe care-l urmăresc?...

Să fie într-adevăr Okman un agent german pus să compromită pe arheologii francezi?... De-ar fi să te iei după tonul presei, acest lucru ar fi perfect plauzibil, mai ales dacă ţii seamă ca atât Schratt cît şi partenerii săi

resping cu încăpăţinare acuzaţiile şi declară că nici nu-l cunosc pe Okman… Oare pe Mayence îl vor recunoaşte?… Asta se va vedea la confruntare… Mai întîi însă să nu ne pripim, judecătorule Farbe!… Să vedem îndeaproape cine e păsărica aceasta, care se vîră de bună voie în colivie…

Adîncit în monologul său, judecătorul apucă cu un gest reflex receptorul telefonului şi ceru un număr…

– Alio!… Brigada judiciară?… Cu domnul inspector Regrelle… În persoană?… Noroc, dragă Paul… Aici e Farbe… Trebuie să mă ajuţi într-o chestiune afurisită… Trebuie să operezi o descindere în cartierul Montmarire… Dar mai întîi aş vrea să ştiu dacă-l cunoşti pe un pictor Elina Mayence… şi dacă e un informator demn de încredere?… Vezi dacă are cumva cazier… într-o jumătate de oră sînt la tine…

*

Regrelle, supranumit „Scherlock Holmes-ul Parisului”, îl primi pe vechiul său prieten Farbe cu o explozie de bucurie:

– În sfîrşit, iată-l pe celebrul instructor al „afacerii coroanei”…. "A opta minune" a magistraturii noastre…!

– Salve, rege neîncoronat al poliţiei franceze! replică pe acelaşi ton Farbe strîngînd cu efuziune mîna inspectorului…

– Rege neîncoronat?… Dimpotrivă! În ultima vreme, prietenul tău Regrelle a fost etichetat „bon pour l’Orient”!… Abia m-am întors din Siria – ştii, cu afacerea Deleasse a cecurilor false –, iar acum am primit ordin să plec de urgenţă în Palestina şi să mă pun la dispoziţia lui Héricourt…

– Orientalistul?

– Da!… Nu ştiu despre ce poate fi vorba… în telegrama adresată Ministerului de Justiţie, nu se spune altceva decât să fie trimis un poliţist iscusit…

Dar să revenim la problema care te interesează… Am aflat cine e clientul tău; Elina Mayence alias Vrain Lucas. Judecătorul holbă nişte ochi cît cepele:

– Doar nu vrei să spui că e unul şi acelaşi… cu „neguţătorul de autografe”?…

– Ba chiar aşa! replică zîmbind inspectorul Regrelle.

*

Prin 1880, tînărul Vrain Lucas, de meserie copist, se angajase la cabinetul genealogic al fraţilor Letterier… „Casa Letterier” procura clienţilor din înalta aristocraţie originalele sau copiile de pe titlurile de nobleţe cumpărate sau negociate, întocmea genealogii şi reconstituia insigne heraldice… Într-o asemenea speculaţie, era greu să stabileşti unde se termina autenticul şi unde începea falsul.

În această dubioasă oficină de fabricat titluri şi-a făcut ucenicia Lucas până în ziua când a făcut cunoştinţă cu un oarecare conte florentin Libri, ajuns, printr-un straniu concurs de împrejurări, membru al Academiei de ştiinţe de la Paris.

Prietenia cu Libri îi prilejui copistului trecerea la un gen nou de afaceri: confecţionarea de scrisori, manuscrise şi autografe celebre.. Prima piesă executată de Lucas a fost o scrisoare a lui Molière, apoi una a lui Rabelais, alta a lui Racine…

Afacerea mergea ca pe roate, spre mulţumirea maestrului, care plătea generos…

O scrisoare autografă a lui Dante Aligheri trimisă Şcolii de artă din Florenţa pentru a fi expusă cu prilejul celui de-al şaselea centenar al naşterii autorului „Divinei Comedii” consacră în ochii oamenilor de litere pe generosul academician…

Mai tîrziu Libri oferi Academiei regale din Belgia două scrisori ale lui Carol Quintul către Rabelais. Într-una din scrisori, împăratul german promitea 10.000 de scuzi celui

care va rezolva quadratura cercului şi-l considera ca cel mai indicat chiar pe Rabelais.

Pasiunea de colecţionar a lui Libri fu răsplătită din ce în ce mai copios, mana divină revărsîndu-se într-o egală măsură şi asupra lui Lucas.

În culmea gloriei, Libri produse un manuscris al lui Blaise Pascal către celebrul fizician Boyle, manuscris în care erau enunţate legile atracţiei universale înainte chiar ca Newton să fi formulat marea sa lege cosmică… Manuscrisul, semnat „mânu propria” de marele Pascal, avu un răsunet extraordinar. Admiţînd autenticitatea manuscrisului, însemna să-i umbreşti gloria lui Newton. Departe de a bănui falsul, savanţii se angajară într-o uriaşă dispută…

Prins în focul polemicii, Libri produse noi manuscrise. O întreagă corespondenţă dusă între Newton şi Pascal, apoi scrisorile lui miss Ane Ascough, mama lui Newton, în care mulţumea lui Pascal pentru sfaturile pe care le da ilustrului ei fiu…

Din nefericire pentru Libri, se strecură într-una din scrisorile lui Pascal o greşeală. Se vorbea într-un loc de „legile abstracţiei”… Or, era greu de crezut că autorul vestitelor „Pensees” putea să scrie, oricît de distrat ar fi fost, în loc de „legile atracţiei”… „legile abstracţiei”… Era primul avertisment.

Al doilea nu întîrzie… Prilejul îl oferi o scrisoare autentică atribuită lui Galileu şi datată din 1641, în care astronomul pisan se plîngea că vederea îi slăbeşte tot mai mult, încît nu mai e în stare să scrie.

La mai puţin de o săptămîna de la producerea scrisorii, într-o şedinţă a Academiei, Libri fu interpelat de un coleg dacă cunoaşte raportul marelui Inchizitor din Florenţa în care scrie negru pe alb că în acea vreme Galileii era: „olalmenfe privo di vista…” (complet lipsit de vedere).

Scandalul era dezlănţuit. Se dovedea că scrisoarea a

fost scrisă de un om care cunoştea prost biografia astronomului…

În zadar Libri produse alte zeci de scrisori în care Viciani, elevul lui Galileu, prinţul de Conde, Carol I Stuart. Saint Vincent de Paul, cardinalul Ventivoglio, ducele de Suly, Ludovic al XIII-lea şi ducesa d'Aiguillon păreau să se fi înţeles să corespondeze între ei numai în problema Galileu!… Manuscrisul atribuit astronomului pisan a fost trimis direcţiei Bibliotecii din Florenţa. Procesul-verbal de expertiză stabili nu numai caracterul apocrif ai scrisorii, dar, ceea ce era mai grav, conţinutul era copiat cuvînt cu cuvînt din ediţia Alberi, marea carte a geniilor omenirii.

Ancheta fu urmată de arestarea vinovaţilor… La cercetări, reieşi că Lucas ticluise şi pusese la dispoziţia lui Libri sute de piese, începînd cu numeroase note ale lui Iulius Cezar, scrisorile apostolilor, ale lui Gregoire de Tour, Carol cel Mare, Alcuin…

Tehnica folosită de Lucas era aceea a redactării manuscriselor pe paginile de gardă ale cărţilor vechi sau pe file din registre… Cel mai bine îi reuşea operaţia de îmbătrînire a cernelii. Aceasta avea o tentă gălbuie, simulînd vechimea şi rezistînd la acizi. De asemenea erau folosite toate mijloacele pentru ca piesa în aspectul ei general să dea impresia că a înfruntat vitregiile timpurilor… Muiatul în apă, înroşitul la foc, înnegrirea la fumul de lampă şi picuratul cerii erau procedeele obişnuite…

Cu cultura lui redusă, Lucas nu era în stare să confecţioneze miile de scrisori, aşa încît, de cele mai multe ori, se mulţumea să extragă pasaje din enciclopedii şi cărţi vechi, modificîndu-le uşor conţinutul.

Pe aceste piese fără valoare, Lucas adăuga semnături celebre. Procesul dezvălui unele lucruri extraordinare… În doi ani, Lucas fabricase 2.400 de documente. Nu mai era munca obişnuită a unui falsificator, fie el cît de abil,

ci un caz patologic… Isprava unui exaltat care falsificase zile şi nopţi de-a rîndul, cu o înfrigurare bolnăvicioasă, sute şi sute de hîrţoage pentru a pune în mişcare întreaga lume de savanţi şi academicieni…

*

Evocînd în minte celebra „afacere a autografelor”, Farbe, pierdut pe gînduri, şopti ca pentru sine:

– E într-adevăr de necrezut cum acest vis fantastic a putut fi luat drept realitate… Nenumăraţi savanţi s-au războit timp de doi ani de zile din cauza elucubraţiilor unui maniac mistificator…

– *Errare humanum est…* Adu-ţi aminte de inscripţia de la Aune… Zeci de savanţi şi-au frămîntat nobilele lor creiere pentru a descifra misterioasele hieroglife de pe o piatră preistorică pentru ca, până la urmă, portarul de la Sorbona să constatate că e vorba de o piatră de la un han de ţară pe care, probabil, o haimana a mîzgălit cîteva cuvinte: „Pe aici e drumul măgarilor”…

– Se pare că pe acest drum al măgarilor era s-o pornesc şi eu, spuse Farbe şi, în cîteva cuvinte, îl puse la curent pe inspector cu cele întîmplate în ajun…

Regrelle chibzui îndelung asupra celor povestite de judecător…

– Ai făcut bine că ai procedat astfel… Se pare că, după eliberarea din închisoare, Lucas nu s-a lecuit de exhibiţionism. Presupun că unul din membrii bandei Schratt îl cunoaşte îndeaproape pe acest pictor ratat!… Folosindu-l pe Lucas, escrocii voiau să deruteze pe anchetatori… respectiv pe tine, dragă Jules…

– Bine, dar până la urmă?

– Până la urmă, te-ai fi acoperit de ridicol… Presa ar fi comentat cu haz întîmplarea cu „minunea” fabricată în acelaşi timp în două locuri diferite, şi cercetările ajungeau la un impas… adică tocmai ce urmărea şi banda de escroci…

– Într-adevăr, lovitura a fost pusă la cale cu cap… Schratt ăsta e diavolul în persoană. Totuşi nu crezi că o descindere trebuie făcută?… Poate totuşi aflăm cîte ceva?…

– Cred că ai dreptate!… Trebuie însă să păstrăm cel mai desăvîrşit secret… şi mai ales să ne ferim să ajungă chestiunea la urechile vreunui trepăduş de la ziare…

*

O oră mai tîrziu, judecătorul Farbe şi inspectorul Regrelle operau o descindere la atelierul unde lucra Mayence. Anticarul Barze, unul din patroni, recunoscu că se ocupa cu fabricarea de obiecte antice, dar susţinu categoric ca e complet străin de falsul coroanei. Fabrica lui producea doar „mumii false”, pe care le trimitea, în Egipt. În acelaşi sens vorbi şi văduva celuilalt patron, Baron. Mayence este, într-adevăr, angajatul lor - l-au primit de milă după ce a ieşit din închisoare. Suferă de nervi şi de la o vreme încoace susţine că, în sfîrşit, toată lumea va vorbi din nou de dînsul… De două zile n-a mai dat pe la atelier. Probabil că i se întîmplase vreo nenorocire…

Inspectorul Regrelle îi invită pe cei doi patroni să-l urmeze la Prefectura de poliţie… după ce, în prealabil, procedă la sigilarea atelierului…

În aceeaşi seară, Elina Mayence a fost pus în libertate, cu toate protestele lui. A fost nevoie de intervenţia cîtorva gardieni pentru a-l potoli pe nenorocit, care, apucat de o criză de furie, urla cu spume la gură că vor să-i fure gloria de autor al coroanei… Transportat la ospiciu, medicul puse diagnosticul: „schizofrenie, cu manifestări de exhibiţionism”.

PROCESUL

O dimineaţă de toamnă tîrzie… Zorile se mai luptau să

alunge negurile vînat-trandafirii ale nopţii, când spre clădirea tribunalului Senei se şi revărsau primele grupuri de cetăţeni.

Monumentala sală de şedinţe unde avea să se judece „afacerea coroanei” putea cuprinde un public destul de numeros, dar de astă dată nu mai era vorba de un proces obişnuit… De mai bine de trei luni, demonul coroanei stapînea opinia publică: răsunetul afacerii, personalităţile implicate, obiectul procesului treziseră interesul a sute de mii de cetăţeni, bărbaţi şi femei, savanţi şi oameni de rând, francezi şi străini.

În faţa clădirii şi pe scările de la intrare, un furnicar de oameni aşteptau ora când sălile paşilor pierduţi se vor însufleţi de glasul profesional al aprozilor şi al uşierilor în livrea. Atunci va începe asaltul pentru a cîştiga bunăvoinţa cerberilor. Până atunci, mulţimea comenta evenimentul, făcînd pariuri şi înjurînd guvernul că aruncă bani pe tinichele, în timp ce contribuabilii se spetesc plătind impozite. Alţii se pierdeau în divagaţii „arheologice”, în care Burebista apărea cînd ca un rege barbar din Romînia, cînd ca un împărat oriental… poate scit… poate celt.

De undeva din spatele clădirii, răzbătu un vuiet ameninţător de glasuri… O maşină neagră închisă, duba închisorii, se opri la o intrare laterală… Din ea coborîră cîţiva gardieni în uniformă şi înarmaţi, după care urmau cei patru acuzaţi, în frunte cu Conrad Schratt. Se produse o mică învălmăşeală… Mulţimea vru să-i linşeze pe ticăloşi… Apoi totul se potoli… Peste puţin se produse un nou incident. La intrarea principală, cîţiva cetăţeni au recunoscut în mijlocul lor pe profesorul romîn Pîrvu, principalul martor la proces… În ultimele săptămîni, ziarele publicaseră de nenumărate ori portretul tînărului savant… Mulţimea îl ovaţionă frenetic, ba cîţiva l-au şi înşfăcat, săltîndu-l deasupra capetelor, spre desperarea

Marei, care-l însoţea şi care se simţea pierdută în furnicarul de oameni.

O companie de poliţişti formă un cordon de pază la intrare… Uşile s-au deschis larg, dar nu pentru toată lumea. Intrară numai invitaţii… martorii… judecătorii… avocaţii… Dispoziţiile erau severe, dar şi să te lupţi cu mii de oameni care de ore întregi aşteptau să pătrundă în sală era greu… Sosiră noi întărituri de poliţişti, dar nu înainte ca o parte din mulţime să răzbată triumfătoare dincolo de porţile Palatului de justiţie…

*

Procesul a început… Se face apelul acuzaţilor… Lipseşte Bernard Pellier – decedat – şi Henry de Villefosse, custodele Muzeului de antichităţi din Paris, – dispărut.

Acum se dă citire actului de acuzare… Pentru cei mai mulţi, faptele sînt cunoscute… Asistenţa ascultă distrată lectura monotonă a grefierului, în timp ce aruncă priviri duşmănoase spre boxa acuzaţilor. Aşadar, aceştia sînt eroii celebrei afaceri… Banda de pseudo-arheologi care a dus de nas o lume de savanţi, împuind urechile tuturor cu fantastice aventuri şi extraordinare descoperiri.

Pe masa Curţii alături de crucifix, e corpul delict: „coroana”.

– Cu puţină vreme în urmă, valuri de curioşi se îngrămădeau pe coridoarele muzeului pentru a admira „a opta minune a lumii”… Acum coroana stă stingheră şi parcă ruşinată de decăderea ei…

„… hotărăşte trimiterea în judecată a numiţilor pentru înşelăciune şi abuz de încredere în buza articolului 405 din codul pena!… iar pe Henry de Villefosse, în prezent dispărut, pentru delictul de abuz de putere şi luare de mită în baza articolului 302 combinut cu 308 din acelaşi cod penal…”

Grefierul şi-a reluat locul la masa încărcată de maldăre

de dosare. Preşedintele Rouset, un bărbat cu o înfăţişare aspră, a cărei severitate e accentuată de ochelarii fumurii pe care-i poartă pe ghebul unui nas uşor coroiat, trece la interogatoriul acuzaţilor…

Rând pe rînd, se ridică în picioare Schratt. Praxagoras, Duklas, Nicolle… Poziţia lor e neschimbată… Ei neagă cu încăpăţînare că ar avea vreo legătură cu atelierul de fabricat obiecte false de la Oceakov. Nu au auzit de Okman decît după arestarea acestuia. În ce priveşte profesorul Pîrvu, acesta n-a făcut decât să uzurpe gloria expediţiei franceze… A crezut că poate acoperi ignoranţa lui şi a colegilor săi romîni calomniind şi născocind întîmplări al căror erou se pretinde el însuşi…

– Este soarta frumuseţii şi a gloriei să aţîţe invidia semenilor, îşi încheie cu impertinenţă Schratt răspunsurile date preşedintelui…

Hotărît, individul se ţinea tare… Procesul promitea să fie palpitant. Peste puţin aveau să-şi încrucişeze spadele maeştrii barei: Michel Letour şi procurorul republicii, temutul Lefevre…

Dar mai întîi să ascultăm cuvîntul martorilor…

E audiat profesorul Corneliu Pîrvu… Pe figura frumoasă a tînărului arheolog romîn au rămas întipărite adînc urmele suferinţelor. O cicatrice enormă îi brăzdează fruntea, numai la cîţiva milimetri de tîmpla dreaptă. Cu un glas vibrînd de o uşoară emoţie, Pîrvu povesteşte dramatica odisee a celor două expediţii din munţii Orăştiei… Ciudatele întîmplări de pe şantier şi din sat, purtarea lui Schratt şi a partenerilor săi, răpirea Marei şi, în sfîrşit, surparea galeriei…

Asistenţa asculta cu emoţie depoziţia martorului întreruptă în fiecare moment de către avocatul Letour:

– Rog înalta Curte să atragă atenţia domnului martor că justiţia franceză se conduce după probe şi nu după vorbe meşteşugite…

Asistenţa protestează... Se produce vacarm în sală... Preşedintele agită clopoţelul, ameninţînd cu evacuarea publicului.

– Probele pe care le cere apărarea, continuă cu calm Pîrvu, se aduc împotriva unor criminali de rînd... Un cuţit, un topor sau un alt corp delict. Nu pentru aceasta am venit eu aici, ci pentru ca să acuz pe cei din boxă pentru complot împotriva ştiinţei omenirii, împotriva triumfului spiritului uman în lupta acestuia pentru progres... Cu atât mai grav este cazul atunci când vinovaţi de această crimă se fac nişte oameni care se pretind că aparţin tagmei savanţilor. Din fericire, arheologi mistificatori sînt puţini. Nici unul dintre ei n-a fost adevărat savant. Nici nu s-ar putea altfel dacă ne gîndim că ceea ce caracterizează pe aceşti mistificatori este mentalitatea lor animalică, răbdarea şi tenacitatea în urmărirea scopului, vicleşugul în preparative, ingeniozitatea prefăcătoriei şi ferocitatea în execuţie...

Este audiat preşedintele comisiei de expertiză, Clermont Ganneau. Apariţia ilustrului om de ştiinţă e salutată cu simpatie de asistenţă. O clipă, bărbatul cu fruntea neobişnuit de înaltă, încadrată de păr argintiu, se opreşte în mijlocul sălii, înaintea tinărului profesor Pîrvu. Ganneau îl îmbrăţişează cu efuziune pe colegul sau romîn. Asistenţa aplaudă, spre desperarea preşedintelui, care din nou agită clopoţelul. Gestul lui Ganneau e semnificativ. Apărătorii bunurilor spirituale ale omenirii îşi dădeau mîna, făcînd zid împotriva impostorilor şi denigratorilor...

Acum Ganneau repetă în faţa Curţii concluziile consemnate în raportul comisiei. Pornind de la teza susţinută de Pîrvu că asemenea podoabe erau străine regilor daci, neobişnuit de sobri şi cumpătaţi, martorul arătă că la o examinare atentă a coroanei se poate constata că aceasta este opera unor artişti în falsuri

arheologice. Totuşi aceşti mistificatori au fost daţi în vileag, fiindcă întotdeauna adevărata ştiinţă triumfă asupra imposturii...

Din nou interveni avocatul apărării:

– Rog onorata Curte să-l întrebe pe domnul martor dacă cunoaşte existenţa unui raport de expertiză care contrazice în elementele sale esenţiale raportul domniei sale.

Martorul îşi stăpîni cu greu enervarea. Într-adevăr se găsiseră în rîndurile colegilor săi cîţiva care, din complezenţă sau interes, se solidarizaseră cu membrii comisiei care a aprobat achiziţia coroanei. Daca eroarea achiziţiei era scuzabilă până la un punct pentru cei care s-au dovedit de bună-credinţă, încăpăţînarea în greşeală nu putea avea nici o scuză. Cu atât mai condamnabilă era atitudinea celor care întocmiseră un contraraport tendenţios, cu cît acesta aducea apă la moară apărării... Abţinerea acuzaţilor de la orice mărturisiri şi nesiguranţa pe care o crea existenţa celuilalt raport erau piesele de rezistenţă cu ajutorul cărora apărarea mai spera să obţină un verdict de achitare.

*

Aceasta era situaţia, când un eveniment, cu toiul neprevăzut, îndreptă dezbaterile procesului spre un deznodămînt senzaţional.

Tocmai îşi terminase depoziţia martorul Ganneau, când un funcţionar de la grefă se apropie de preşedintele Curţii şi-i înmînă o telegramă. Abia îşi aruncă ochii pe textul hîrtiei, şi judecătorul simţi că broboane de sudoare îi năpădesc fruntea pleşuvă. Asistenţa trebuie că observase schimbarea de pe faţa magistratului, căci o linişte rece se aşternu în sală. Tensiunea ajunsese la maximum cînd, după o prealabilă consultare cu colegii săi deopotrivă de consternaţi, preşedintele se ridică anunţînd suspendarea dezbaterilor... Elemente noi au

intervenit, cerînd un supliment de instrucţie.

Publicul părăsi sala de şedinţe.

O bună parte din noapte, mii de cetăţeni au staţionat în faţa clădirii aşteptînd veşti. Abia într-un tîrziu, ziarele, în ediţii speciale, aduceau dezlegarea enigmei, Iată textul uneia dintre ediţii:

„SENZAŢIONALA ÎNTORSĂTURĂ ÎN PROCESUL BANDEI DE MISTIFICATORI!

– Răzbunarea Molockulul!

O întîmplare fantastică, demnă de pana unui Edgar Poe, vine să aducă lumină deplină în tenebroasa afacere a bandei Schratt. Cititorii îşi amintesc, desigur, de răsunătoarea expediţie a falşilor arheologi în Ţara amoreilor. Ei au adus la Paris – ca trofeu – statuia Molochului cu cap de taur, care – pretindeau arheologii –, fiind turnată din aur de 22 carate, nu s-a topit sub lava vulcanică ce a îngropat sub cenuşă oraşele Sodoma şi Gomora.

Bancherul Bernard Pellier, defunctul numismat şi colecţionar de antichităţi, a achiziţionat faimosul cap de taur al statuii zeului, revînzîndu-l, contra unei sume fabuloase, muzeului de antichităţi.

De roadele tranzacţiei s-au bucurat, în afară de Pellier, numai patru din membrii expediţiei, cel de-al cincelea, bătrînul paleograf armean Bedros Altuni – după cum afirmau partenerii săi – înecîndu-se în lacul Asfaltit…

Au trecut cinci ani de atunci şi iată că cercetările făcute în aceleaşi regiuni ale deşertului de către marele orientalist Héricourt vin să dezvăluie unele amănunte de-o dreptul uluitoare. Bedros Altuni n-a murit… prin înec… El a fost ucis de către ceilalţi membri ai expediţiei în grota monştrilor de lângă rîul Seriat-el-Kebir…

După ce şi-au sugrumat victima, asasinii, pentru a şterge orice urmă a crimei, au recurs la o soluţie înfricoşătoare, poate unică în analele criminologiei... Au mumificat cadavrul lui Altuni şi, sub pretextul că au descoperit un sarcofag al unui faraon egiptean din a 12-a dinastie, l-au dăruit şeicului Ibn-al-Atlak în semn de recunoştinţă pentru permisiunea de a face săpături pe pămînturile sale.

Este interesant, desigur, pentru cititorii noştri să afle cum a ajuns expediţia Héricourt la aceste revelaţii...

Încă din primele momente ale achiziţiei statuii Molochului, celebrul orientalist a avut unele nedumeriri în legătură cu provenienţa şi autenticitatea operei... Aceste îndoieli i-au fost întărite de controversele ce s-au ivit mai tîrziu în jurul autenticităţii «coroanei lui Burebista». O expediţie de control în pretinsa ţară a amoreilor nu putea să mai întîrzie. Ea trebuia să se desfăşoare în cel mai strict secret pentru a preveni eventualele atacuri puse la cale de primejdioasa bandă.

De la primele cercetări ale expediţiei Héricourt, s-a putut stabili că descoperitorii Molochului au lucrat în cea mai mare taină. Dar cei cîţiva beduini care fuseseră angajaţi ca muncitori săpători nu s-au mai întors niciodată în satele lor...

Aceste indicii culese de Héricourt au determinat cererea acestuia ca să fie trimis în sprijinul expediţiei încercatul poliţist Regrelle... După cercetări care au durat mai bine de două luni, ancheta a fost încununată de succes...

Cu prilejul unei vizite făcute de Héricourt şi Regrelle la palatul şeicului, acesta le-a prezentat oaspeţilor sarcofagul primit în dar... Lovind ca din întîmplare învelişul mumiei, sunetul produs păru ciudat celor doi musafiri... Tot atât de ciudat era mirosul pe caie-l răspîndea funebrul monument... Cu încuviinţarea

amfitrionului, Héricourt înlătură învelişul surcofagului şi îndepărtă puţin pînza cusută în jurul mumiei. Linţoliul nu părea deloc îngălbenit de vreme. Ochii mistici ai măştii erau mai degrabă de sticlă decât din email. În ce priveşte benzile în care se înfăşoară de obicei mumiile, acestea erau de muselină şi nu din pînză de in, cum cerea ritualul. Nu mai rămînea decât să procedeze la desfăşurarea lor... Spre groaza şi surprinderea celor prezenţi, ieşi puţin câte puţin la iveală cadavrul unui bătrîn. Nu mai încăpea nici o îndoială... Era cadavrul nefericitului Bedros Altuni...

Telegrama expediată de Héricourt şi Regrelle a sosit tocmai la timp pentru ca fioroşii asasini să-şi primească pedeapsa cuvenită pentru fărădelegile lor."

Acesta era textul reportajului revelînd senzaţionala descoperire...

Pe ultima pagină, în cadrul rubricii „La închiderea ediţiei”, ziarul scria:

„BANDA SCHRATT A FĂCUT MĂRTURISIRI COMPLETE

În ultimul moment aflăm că asasinii bătrînului paleograf Altuni şi-au recunoscut crima. Ei l-au ucis pe savant deoarece acesta nu se pretase la mistificarea cu «Molochul de aur». De asemenea, bandiţii au recunoscut că tot ei puseseră la cale, în complicitate cu moşierul transilvănean Caius Dancea, asasinarea profesorului Corneliu Pîrvu... prăbuşirea galeriei... răpirea Marei Jianu – logodnica tînărului arheolog romîn... şi toate uneltirile mîrşave menite să-i facă pe ţăranii din Cosmeşti să părăsească şantierul de pe muntele Piatra Rea.

Vom reveni cu noi şi senzaţionale amănunte..."

EPILOG

Au trecut ani… În cabinetul său de lucru de la Muzeul de antichităţi din Bucureşti, profesorul Corneliu Pîrvu termina ultimele corecturi la monografia "Aşezarea dacică de la Piatra Rea". Cu un gest obosit, arheologul puse deoparte paginile scrise mărunt şi acoperite cu ştersături şi se apropie de fereastră, destinzîndu-se uşor…

În curtea muzeului, Voicu supraveghea pe cărăuşii care descărcau lăzile cu obiectele dezgropate cu prilejul săpăturilor de la Blideşti, nu departe de Piatra Rea.

Pîrvu zîmbi văzînd zelul cu care colaboratorul său preţios îi muştruluia pe cărăuşi.

Oamenii îl priveau chiondoriş… Desigur – gîndeau ei –, flăcăul ăsta o fi cam şui… că doar nu-i vorba de niscaiva lucruri de aur, ci doar de o încărcătură de oale sparte şi vechituri de fier ruginit…

Sprijinindu-şi fruntea de geamul deschis, Pîrvu rămase pierdut pe gînduri…

"Care este adevăratul preţ al descoperirilor sale…? Care este rostul strădaniei atîtor arheologi ce sapă întreaga viaţă galerii de cîrtiţe în adîncul pămîntului…? Înfruntînd teribilele maladii ale ţinuturilor tropicale, asprimea gerului polar şi primejdiile junglei, ei se străduiesc să descifreze tainele unor lumi trecute sau prezente. Ei pun aceeaşi pasiune în descoperirea unor somptuoase morminte de regi sciţi, ca şi în căutarea unor primitive unelte de piatră în grotele Franciei. Dacă cele dinţii evocă civilizaţii strălucitoare, celelalte se referă la însăşi aurora omenirii. Ciudaţi căutători de comori, de vreme ce pun mai mare preţ pe nişte cioburi preistorice decît pe fildeşul, aurul şi diamantele după care gonesc aventurierii şi conchistadorii veacului… Ciudaţi, e adevărat!… Dar nu întâmplător în rîndurile «detectivilor istoriei» s-au încadrat spirite generoase,

avîntate… Ei cred într-un scop mai vrednic de omenire decît goana după profituri… Mulţumită strădaniei lor, dintr-o ştiinţă a morţii, arheologia a devenit o ştiinţă a vieţii. Şi cât de tînără-i această ştiinţă!… Nu este prea departe vremea cînd arheologi de seamă, ca, de pildă, Wiedeman, putea să vadă în silexurile preistorice ale Egiptului nişte «jocuri ale naturii», sau Hüber, care încerca să explice fosilele de la Würtzberg, aşa-zişii «iconoliţi», ca fiind opera unor genii subterane? În ciuda atîtor rătăciţi, dorinţa de a cunoaşte – motor al tuturor descoperirilor – a călăuzit paşii lui Champollion, Maspéro, Mariette, Schliemann sau Borghezi pe urmele marilor temple ale Egiptului, ale ceramicei din Susa, ale statuilor de argilă din Tanagra. Atraşi de magia trecutului, ei au creat o ştiinţă a arheologiei, zdrobind limitele strîmte ale acestui trecut şi unindu-l cu prezentul.

Căutînd mereu progresul, ei le-au arătat popoarelor raţiunea lor de a fi, legînd istoria de tradiţie, de respectul generaţiilor dispărute.

– Viaţa materială a strămoşilor, arta şi cultura lor oferă un vast repertoriu menit să inspire pe urmaşi în munca lor creatoare. Acesta e rostul strădaniei noastre, a arheologilor! ."

Aruncîndu-şi din nou privirea pe fereastră, Pîrvu şopti ca pentru sine:

– Eşti un flăcău vrednic, Voicule… Zelul tău merită toată lauda… Lăzile de colo nu conţin nici pietre preţioase, nici coroane de aur… Dar mai de preţ decât aurul tuturor monarhilor sînt descoperirile ce aduc la lumină civilizaţii şi aşezări, mărturii ale unui trecut glorios.

Sfîrşit